

MELKEIN VALITTU KANSA

TAMMI

YHDYSVALTALAISET
JA HEIDÄN ALUEELLISET
KULTTUURINSA

Markku Henriksson

Markku Henriksson

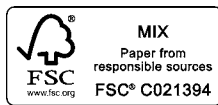
MELKEIN

VALITU

KANSA

YHDYSVALTALAISET
JA HEIDÄN ALUEELLISET
KULTTUURINSA

TAMMI ★ HELSINKI

KUVATOIMITUS JA KUVALIITTEIDEN TAITTO: Markko Taina
KARTAT JA KAAVIOT: Mika Kettunen
ULKOASU JA TAITTO: Samppa Ranta

© Markku Henriksson ja Tammi 2022
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-4131-9
Painettu EU:ssa

Tivolle

SISÄLLYS

SUURI MAA, PALJON VÄKEÄ	9
--------------------------------------	---

ALKU JA NIMET

YHDYSVALTAIN SYNTY JA LAAJENEMINEN	17
AMERIKAN NIMI	27
YHDYSVALTALAINEN NIMISTÖ	35
VALITUT KALVINISTIT	47
SIVISTYKSEN JA VÄKIVALLAN SUURVALTA	51

VÄESTÖ JA ALUEET

KIRJAVA VÄESTÖ	71
ALKUPERÄISKANSOJEN ALUEET	88
SIIRTOLAISTEN ALUEET	104
YHDEKSÄN VAI YKSITOISTA KANSAKUNTAA	116
ESPANJANKIELINEN POHJOINEN	128
RANSKANKIELISIÄ POHJOISESSA JA ETELÄSSÄ	138
VANHIMMAT ENGLANNINKIELISET KANSAKUNNAT	148
MUUT EUROOPPALAISET KANSAKUNNAT	155
LÄNTISET KANSAKUNNAT	167

KULTTUURI

POHJOISEN KOLME KULTTUURIPHIIRIÄ	177
ETELÄ	189
LAAJA LÄNSI	201
SUURKAUPUNGIT JA MAASEUTU	207
YHTEINEN YHDYSVALTALAISUUS	213
AIKAA, RAHAA JA UNELMIA	225
YHDYSVALTAIN PAIKKA MAAILMASSA	232
KIRJALLISUUTTA	243
HAKEMISTO	249

SUURI MAA, PALJON VÄKEÄ

YHDYSVALTALAISIA ON YLI 330 miljoonaa. Siihen määrään mahtuu erilaisista etnisistä ryhmistä, erilaisista uskontokunnista ja erilaisista tulotasoista monenlaisia ihmisiä, joilla kaikilla on hyvin erilaisia näkemyksiä niin itsestään kuin maailmasta ja heidän paikastaan siinä. Yhdysvallat ei ole kansallisvaltio sanan varsinaisessa eurooppalaisessa merkityksessä. Sen kansalaisia ei yhdistä yhteinen uskonto, yhteinen etninen tausta, yhteinen historia tai edes yhteinen kieli, saati sitten uskollisuus jotain hallitsijaa tai hallitsijasukua kohtaan. Vaikka käytännössä kaikki Yhdysvalloissa osaavat ainakin jonkin verran englantia, se ei ole maan virallinen kieli. Monet alueet maan sisällä ovat vähintään kaksikielisiä. New Yorkin kaupungissa puhutaan mahdollisesti jopa 800 eri kieltä, ja se on yksi maailman »kirjavimmista» kaupungeista. Englantia puhutaan eniten, sen jälkeen espanjaa, kiinaa, venäjää ja kreoliranskaa. Lähes puolet kaupungin asukkaista puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin englantia.

Yhdysvallat on hyvin ideologinen valtio, ja ideologia sekä siihen liittyvä mytologia ovat se liima, joka pitää yhdysvaltalaiset yhdessä. Olennaista tässä ideologiassa ovat Yhdysvaltain itsenä-

syysjulistuksen ja perustuslain lupaukset tasa-arvosta, demokratiasta ja tasavaltalaisuudesta, miten niitä eri aikoina ja eri paikoissa on siten tulkittukin. Läntinen ekspansio, jatkuva taloudellinen laajeneminen ja edistyminen ovat valtion propagandakoneiston avulla luotu mytologinen matriisi, johon sekä kauan Yhdysvalloissa asuneiden että uusien tulokkaiden on yleensä helppo samaistua.

Yhdysvallat koostuu 50 osavaltiosta, ja monen yhdysvaltalaisen on helpompi samaistua kotiosavaltioonsa kuin koko liittovaltioon: he ovat ensin teksasilaisia, georgialaisia, newyorkilaisia tai uusenglantilaisia ja vasta sitten yhdysvaltalaisia. Sitoutuminen osavaltioon vaihtelee Yhdysvaltain eri osissa ja on yleensä suurempaa Etelässä sekä maaseudulla kuin suurkaupungeissa. Eri alueilla asuvilla yhdysvaltalaisilla on muutenkin keskinäisiä eroja kulttuurissaan ja poliittisissa näkemyksissään. Uuden-Englannin ja Pohjois-Kalifornian asukkaat ovat yleensä »vasemmistolaisempia» kuin Etelän tai tasankovaltioiden asukkaat. Merkittävimmät erot ovat nykyisin suurten kaupunkien asukkaiden ja maaseutuväestön välillä.

- Maailmaa valaiseva Vapaus (*Liberty Enlightening the World, La Liberté éclairant le monde*), eli tavallisimmin Vapaudenpatsas (*Statue of Liberty*), on 1886 pystytetty suuri neoklassinen veistos New Yorkin sataman suulla Vapaudensaarella (*Liberty Island*). Sen on suunnitellut ranskalainen Frédéric Auguste Bartholdi, Gustave Eiffel rakensi sen metallikehikon, ja itse patsaskin valmistettiin Ranskassa, mistä se kuljettiin osina Yhdysvaltoihin. Patsas esittää Vapauden jumalatarta, jonka oikeassa kädessä on soihtu ja vasemmassa taulu, johon on kaiverrettu Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen allekirjoituspäivä 4.7.1776. Ajatuksen patsaasta esitti ensimmäisenä todennäköisesti Ranskan orjuutta vastustavan yhdistyksen puheenjohtaja Édouard René de Laboulaye, ja ehkä siksi patsaan jumalatar talloo jaloissaan katkennutta kettinkä, joka kuvaa sisällissodan päätteeksi tapahtunutta orjien vapauttamista Yhdysvalloissa.

Vapaudenpatsas on Ranskan lahja Yhdysvalloille, mutta yhdysvaltalaiset keräsivät varoja sen pystyttämiseksi ja sen jalustan rakentamiseksi. Runoilija Emma Lazarus lahjoitti jalustaan runonsa ”The New Colossus”, jonka säkeet pyytävät antamaan vapauden kaikille väsyneille ja köyhille, jotka janoavat vapauden hengittämistä. Alun perin teksti viittasi vainoja pakeneviin juutalaisiin, mutta pian sen käsitettiin tarkoittavan kaikkia eurooppalaisia siirtolaisia. Näin Vapaudenpatsas tuli symboloimaan eurooppalaisten siirtolaisten vapautta ja kohta laajemminkin Jumalan kaikille yhdysvaltalaisille antamaa vapautta. Joskus patsasta käytetään koko maailmankin vapauden symbolina. KUVA: KONGRESSIN KIRJASTO

Tämän lyhyen kirjasen tavoitteena on esitellä erilaisia yhdysvaltalaisia saavutuksia ja näkemyksiä. Iso osa käytettävissä olevasta tilasta on eri alueiden esittelyä ja niiden erilaisuuden pohdintaa. Lopuksi pohditaan vielä yhteistä yhdysvaltalaisuutta.

Kirja on tarkoitettu lähinnä Pohjois-Amerikan tutkimuksen opiskelijoiden avuksi, mutta toivottavasti siitä on hupia ja hyötyä myös muille Yhdysvalloista ja yhdysvaltalaisista kiinnostuneille.

Kuten aina, olen tämänkin kirjan kirjoittamisesta velkaa kiitoksia niin monelle ihmiselle, ettei heitä kaikkia voi tässä luetella. Mainittakoon ensiksi kenttätyössä apunani olleet Ritva Levo-Henriksson, Jyrki Henriksson ja Rani-Henrik Andersson sekä lähimmät työtoverini Mikko Saikku, Benita Heiskanen, Saara Kekki ja Ari Helo. Heidän lisäksi erityisesti tämän kirjan tietojen hankkimisessa ovat avustaneet Robert Bannister, R. Michael Berry, Scott Buchanan, Larry T. Caldwell, Donal Carbaugh, William H. Chafe, Robert Crunden (†), Jerker Eriksson (†), John Lewis Gaddis, Lloyd Gardner, Cheryl Greenberg, Jussi Hanhimäki, Pirkko Hautamäki, Reetta Humalajoki, Peter Iverson (†), Carlton Jackson (†), Michael Kammen (†), Jorma Kari, Matti Klinge, Janne Lahti, William Leuchtenburg, Luther S. Luedtke, Jeffrey Meikle, Christer Mossberg, Tina Parke-Sutherland, Raimo Pekkanen, James Phillips, Thomas Philippott (†), Stephen Rabe, Hal Rothman (†), Jim Schwock, Rainer Smedman, Mark C. Smith, Herman Viola, Keijo Virtanen, Krista Vogelberg, Raimo Väyrynen, Richard Wade (†), Allan Winkler, John Wunder ja Barbara Zanchetta.

Käsikirjoituksen ovat lukeneet ja siihen korjauksia ja huomautuksia tehneet Rani-Henrik Andersson, Benita Heiskanen ja Saara Kekki, josta heille lisäkiitos. Iso kiitos kuuluu myös Tammen tiimille. Kustannuspäällikkö Kati Lampela, kartanpiirtäjä Mika Kettunen, graafikko Samppa Ranta ja kuvatoimituksesta huolehtinut graafikko Markko Taina sekä erityisesti kustannustoimittaja Iiro Kuuranne

ovat tehneet tästä teoksesta paljon miellyttävämmän lukea ja katsoa kuin mitä se ilman heidän arvokasta työpanostaan olisi ollut.

Emil Aaltosen säätiö on tukenut kirjan kirjoittamista 5 000 euron kannustusapurahalla, josta suuri kiitos.

Helsingin Koulutanhuassa 2022

MARKKU HENRIKSSON

ALKU JA NIMET

YHDYSVALTAIN SYNTY JA LAAJENEMINEN

POHJOIS-AMERIKAN EUROOPPALAINEN asutus sai mahdollisesti alkunsa jo noin 15 000 vuotta sitten niin sanottujen solutrélaisten myötä, kun nämä nykyisen Ranskan ja Espanjan alueella vallinneen suurkanonkulttuurin edustajat kiistellyn teorian mukaan etenivät pohjoisen jään reunaan seuraten Euroopasta Amerikkaan. Varmuudella ensimmäiset eurooppalaiset Pohjois-Amerikassa olivat Grönlantiin ja Newfoundlandille noin vuoden 1000 paikkeilla saapuneet viikingit. Varsinainen eurooppalaisten asutus-toiminta ja mantereen eurooppalaistaminen alkoi Kristoffer Kolumbuksen ja häntä seuranneiden muiden rosvoretkeilijöiden toimesta 1400-luvun lopulla ja 1500-luvulla. Vanhin pysyvä eurooppalaisten asutus nykyisen Yhdysvaltain alueella on espanjalaisten 1565 Floridaan perustama St. Augustine. Se sai nimensä Pyhän Augustinuksen mukaan, koska espanjalaisen amiraali Pedro Menéndez de Avilésin

➤ Puritaanit perustivat ensimmäisen siirtokuntansa Uuden-Englannin Plymouthiin intiaanien tuhoutuneen Patuxetin kylän paikalle 1620. Vuonna 1947 kaupungin lähelle pystytettiin replika Plimothin siirtokunnasta (*Plimoth Plantation*) sellaisena kuin sen kuviteltiin olleen 1627. Museon oppaat puhuvat vuoden 1627 englantia, mutta intiaanit erittäin hyvää englannin kirjakieltä. Vuonna 2020 paikan nimi muutettiin Plimothin–Patuxetin museoiksi.

KUVA: MARKKU HENRIKSSON

johtama asutusretkikunta näki ensi kerran maata Floridassa Augustinuksen kuolinpäivänä 28. elokuuta.

Monet englantilaisten yritykset siirtokunnan perustamiseksi Pohjois-Amerikan itärannikolle epäonnistuivat ennen vuonna 1607 perustettua Jamestownia nykyisessä Virginiassa. Ranskalaiset liikkuivat jo 1530-luvulla St. Lawrence -joen alueella, ja 1608 Samuel de Champlain perusti virran varrelle nykyisen Québecin kaupungin ja loi perustan nykyiselle Kanadalle. Espanjalaiset etenivät Karibian saarilta ja Meksikosta pohjoiseen ja perustivat Uuden-Meksikon alueelle Santa Fen vuonna 1610. Uusi-Englanti sai alkunsa, kun Britanniaista ja Hollannista saapuneet puritaanit perustivat Plymouthin 1620.

Brittien, espanjalaisten ja ranskalaisten lisäksi myös hollantilaiset, portugalilaiset, ruotsalaiset, tanskalaiset ja venäläiset perustivat siirtokuntia nykyisen Yhdysvaltain alueelle. Monet niistä pysyivät hengissä vain lyhyen aikaa, kunnes sortuivat nälkään, tauteihin, myrskyihin, keskinäisiin riitoihin tai intiaanien hyökkäyksiin. Osa siirtokunnista kuitenkin säilyi intiaanien avun turvin, ja vähitellen eurooppalaisten lukumäärä Pohjois-Amerikassa ylitti alkuperäisten amerikkalaisten määrän. Alusta alkaen eurooppalaiset kävivät sotia maan hallinnasta paitsi intiaaneja myös toisiaan vastaan. Pidemmän päälle näissä taisteluissa britit pääsivät voitolle. Tärkeä virstanpylväs oli 1754–1763 käyty suuri ranskalais- ja intiaanisota, joka lomittui sitten seitsenvuotiseen sotaan ja jonka seurauksena Ranska syrjäytettiin lähes kokonaan Pohjois-Amerikan mantereelta.

Varsinainen Yhdysvallat syntyi, kun kolmetoista Ison-Britannian siirtokuntaa julistautui itsenäisiksi vuonna 1776, irrottautui entisestä emämaastaan vapaussodassa 1775–1783 ja muodosti Amerikan Yhdysvallat (*United States of America*) 1789. Vapaussodan päättänyt Pariisin rauhansopimus laajensi uusien itsenäisten valtioiden maat lännessä Mississippijoelle saakka. Siitä lähtien Yhdysvaltain historiaa on luonnehtinut läntinen ekspansio, joka on levittänyt liittovaltion

koko Pohjois-Amerikan mantereen yli ja lukuisille saarille niin Karibianmerellä kuin Tyynellämerelläkin.

Iso osa Yhdysvaltain aluelaajennuksista on ostettu. Ranskalta ostettiin 1803 laaja Louisianan alue, joka tuolloin käsitti kaikki maat Mississippin ja sen sivujokien varsilta Meksikonlahden rannikolta aina Montanaan asti. Espanjalta ostettiin Florida 1819, Meksikolta eteläisin Arizona ja lounainen Uusi-Meksiko 1853, Alaska Venäjältä 1867 ja Neitsytsaaret Tanskalta 1914. Vielä laajemmat alueet on valuttu sodalla, kuten Teksas ja sen länsipuoliset maat Meksikolta 1845–1848 tai silloinen Havaijin kuningaskunta 1898. Ison-Britannian kanssa maita jaettiin ja vaihdettiin Montanassa ja Pohjois-Dakotassa 1818, Mainessa 1842 ja Oregonissa 1846. Ja tietenkin kaikki nämä alueet kuuluivat alun perin alkuperäiskansoille, joilta ne on riistetty väkivalloin tai huijattu erilaisilla kauppasopimuksilla.

Yhdysvaltain pää- tai perusalueen muodostavat sen mantereiset 48 osavaltiota. Monesti niistä puhutaan »alisina valtioina» (*lower 48*). Näiden ulkopuolelle jäävät osavaltioista Alaska ja Havaiji. Osavaltioiden ulkopuolella on perusalueella vielä kaikkien osavaltioiden yhteisesti omistama Kolumbian liittopiirikunta (*District of Columbia, DC*), jonka alueella maan pääkaupunki Washington sijaitsee. Monet halusivat, että siitäkin tehtäisiin osavaltio. Viidenkymmenen osavaltion lisäksi Yhdysvalloilla on lukuisia merentakaisia alueita, joista jotkut ovat hyvinkin kaukana lännessä Tyynellämerellä.

Nämä merentakaiset alueet olivat merkityksellisiä kaupan kannalta, hiilenlastaussatamina sekä valaiden ja turkishylkeiden pyyntialueina, mutta Tyynenmeren asumattomat saaret olivat 1800-luvulla myös potentiaalisesti tärkeitä guanon lähteitä. Lähinnä lintujen ja lepakoiden ulosteesta koostuva guano oli tärkeä salpietarin raaka-aine, ja sitä tarvittiin niin ruudin valmistukseen kuin lannoitteeksi. Varmistaakseen guanon saannin Yhdysvaltain kongressi säätöi 1856 guanosaarten lain (*Guano Islands Act*), jonka mukaan jokainen asumaton saari tai luoto, joka ei vielä ole minkään muun valtakunnan

aluetta mutta jolta joku yhdysvaltalainen löytää guanoa ja ottaa siksi saaren rauhanomaisesti haltuunsa, voidaan katsoa Yhdysvaltain alueeksi. Tämä yksipuolinen imperialistinen toimi ei välttämättä saanut kaikkien muiden maiden hyväksyntää. Lain nojalla Yhdysvallat on vaatinut omakseen yli sataa saarta Tyynellämerellä ja Karibianmerellä. Osan vaatimuksista se on perunut ja osasta se yhä riitelee muiden valtioiden kanssa.

Connecticutilaista kapteeni Edmund Fanningia on joskus kutsuttu »Tyynenmeren polunlöytäjäksi» (*Pathfinder of the Pacific*). Hän pyydysti hylkeitä ja vaihtoi niiden turkit Kiinassa silkkiin, mausteisiin ja teehe. Hän »löysi» vuonna 1879 Palmyran atollin ja joitakin muitakin saaria Tyynellämerellä. Vuonna 1859 yhdysvaltalainen lääkäri ja Havaijilla toimiva lähetyssaarnaaja Gerrit P. Judd vaati atollia osaksi Yhdysvaltoja guanolain nojalla. Saarelta ei kuitenkaan löytynyt guanoa kaivettavaksi. Vuonna 1862 Havaijin kuningas Kamehameha IV liitätti atollin osaksi kuningaskuntaansa. Vielä 1889 Iso-Britannia vaati aluetta omakseen ja luopui vaateesta vasta 1936.

Tyynellämerellä Yhdysvaltain guanoyhtiö (*United States Guano Company*, USGC) ja Yhdysvaltalainen guanoyhtiö (*American Guano Company*, AGC) kilpailivat guano-oikeuksista ja vaativat useita saaria ja koralliriuttoja omikseen ja Yhdysvaltain alaisuuteen. USGC vaati Kingmanin riuttaa jo 1860, mutta riutan virallinen liitos kesti aina vuoteen 1922. Vuonna 1855 kapteeni Michael Baker vaati nimeään kantavaa atollia omakseen, mutta myi sen sitten Yhdysvaltalaiselle guanoyhtiölle. Yhdysvallat liitti atollin maihinsa guanolain nojalla 1857, ja AGC kaivoi siellä guanoa vuoteen 1878 saakka. Brittiläinen yhtiö jatkoi guanon kaivamista vielä vuosina 1886–1891. Iso-Britannia katsoi Yhdysvaltain vaateen saaren rauenneen ja piti saarta omaan vuoteen 1936 saakka.

Yhdysvaltain tutkimusretkikunta tutki brittien »löytämän» Jarvisin saaren 1841, ja 1857 Yhdysvallat vaati sitä itselleen guanolain nojalla. AGC harjoitti kaivostoimintaa saarella 1858–1879, ja sen lopetet-

tua britit jatkoivat kaivostoimintaa ja liittivät saaren Ison-Britannian alueeksi 1889. Yhdysvallat miehitti saaren keväällä 1935, ja silloinen presidentti Franklin D. Roosevelt alisti sen hallinnan seuraavana vuonna sisäministeriölle. Vuonna 1974 saaresta tehtiin luonnonsuojelualue.

Vuonna 1858 yhdysvaltalaiset löysivät guanoa Johnstonin atollilta, ja Yhdysvallat vaati guanolain nojalla saarta itselleen. Myös havaijilaiset halusivat saaren itselleen, repivät alas Yhdysvaltain lipun ja väittivät saarta kuningaskuntansa osaksi. Yhdysvaltalaiset nostivat tähtilipun uudelleen salkoon, mutta Kamehameha IV julisti saaren yksityisomaisuudekseen ja vuokrasi sen Samuel Allenin kaivosyhtiölle. Kun kuningas sai tietää, että Yhdysvaltoihin liittämisen takana oli Yhdysvaltain liittovaltio eivätkä vain yksittäiset Johnstonilla satunnaisesti vierailevat yhdysvaltalaiset, hän peruutti julistuksensa. Havaijilaiset kuitenkin jatkoivat kaivostoimintaa saarella.

Yhdysvallat liitti Howlandin saaren itseensä guanolain nojalla 1842, ja sekä AGC että USGC kilpailivat ja riitelivät saaren kaivosoikeuksista. Yhdysvaltain laivaston kapteeni William Reynolds otti vuonna 1867 suunnilleen puolivälissä Aasian ja Pohjois-Amerikan välillä Tyynellämerellä sijaitsevan Midwaysaarten atollin Yhdysvaltain haltuun ja antoi sille sen nykyisen nimen.

Joillekin yhdysvaltalaisille Karibianmeri oli luonnollisempi laajenemisuunta kuin länsi ja Tyynimeri. Monet varsinkin eteläisten osavaltioiden asukkaat halusivat 1800-luvulla laajentaa Yhdysvaltoja etelämmäksi Keski-Amerikkaan ja Länsi-Intian saarille. Guanolain nojalla Yhdysvallat on vaatinut useita saaria itselleen myös Karibialla. Näiden joukossa on Navassa Island, jota Yhdysvallat on hallinnut vuodesta 1857, mutta myös Haiti vaatii saarta omakseen. Muut saaret ovat Yhdysvaltain vaateista huolimatta muun muassa Kolumbian, Meksikon ja Dominikaanisen tasavallan hallinnassa.

Karibianmerellä Puerto Rico joutui Yhdysvaltain osaksi Espanjaa vastaan käydyn sodan seurauksena 1898. Pääosin espanjankielis-

ten asuttama alue on nykyisin Yhdysvaltain vapaa liitännäisvaltio (*Free Associated State*) ja omaa jonkinasteisen itsehallinnon. Samassa Espanjan sodassa Yhdysvallat sai Tyynellämerellä haltuunsa Guamin saaren. Se on Yhdysvaltain läntisin alue ja Mariaanien suurin saari. Muut Pohjois-Mariaanien saaret muodostavat nykyisin Yhdysvaltain järjestäytymättömän territorion. Espanjan sodan jälkeen Espanja myi Mariaanien saaret Saksalle, mutta ensimmäisen maailmansodan jälkeen Kansainliitto antoi ne Japanin mandaatiksi. Toisessa maailmansodassa Yhdysvallat miehitti saaret, ja sodan jälkeen Yhdistyneet kansakunnat antoi alueen Yhdysvaltain huoltohallintoalueeksi. Mariaanilaiset äänestivät alueensa asemasta useissa kansanäänestyksissä 1970-luvulla ja päättivät pysyä osana Yhdysvaltoja, mikä vahvistettiin 1986.

Espanjan sodan ja Havaijin valtauksen aikoihin Yhdysvallat kiinnostui myös asumattomasta Waken atollista ja valtasi sen vuonna 1898. Nykyisin se on Yhdysvaltain ilmavoimien hallinnassa. Marshallinsaaret vaatii myös aluetta itselleen. Marshallinsaarilla on kuitenkin valtiosopimus Yhdysvaltain kanssa. Osa väestöstä haluaa saarten säilyvän itsenäisenä tasavaltona, osa haluaisi liittää alueen kiinteämmin Yhdysvaltoihin.

Samoan saaria havittelivat 1800-luvun lopulla Saksa, Yhdysvallat ja Iso-Britannia. Lopulta kiista kärjistyi lähes sodaksi Yhdysvaltain ja Saksan välillä. Riita kuitenkin raukesi, kun saaret jaettiin. Entinen Saksan Samoa itsenäistyi myöhemmin Länsi-Samoan nimellä ja on nykyinen Samoan tasavalta. Amerikan Samoa (*American Samoa*) on vuodesta 1900 kuulunut Yhdysvaltoihin sen järjestäytymättömänä territoriona. Yhdistyneet kansakunnat pitää Amerikan Samoaa Yhdysvaltain siirtomaana.

Useimmat yhdysvaltalaiset pitävät läntistä ekspansiota luonnollisena ja välttämättömänä osana maansa historiaa. Läntinen ekspansio nähdään pääosin edelleen Yhdysvaltain lähetystehtävänä (*mission*), joka alkoi jo 1600-luvulla puritaanien tehtävänä erämaassa

- ▲ Monien tutkijoiden mielestä puritaanit ovat eniten yhdysvaltalaisuuteen vaikuttanut ihmisryhmä. Kuva kirjaa pitelevästä puritaaninaisesta on otettu 1900-luvun ensi vuosikymmenellä. KUVA: FITZ W. GUERIN / KONGRESSIN KIRJASTO

(errand into the wilderness). Teksasin liittämistä Yhdysvaltoihin kannattanut sanomalehtimies John O'Sullivan kiteytti ajatuksen vuonna 1845 yhä käytettyyn termiin »kutsumuskohtalo» (*Manifest Destiny*). Tämän käsitteen mukaan Jumala oli valinnut, sallimus määrännyt ja kohtalo kutsunut Yhdysvallat ottamaan vastuun Pohjois-Amerikan (ja ehkä koko maailmankin) tulevaisuudesta, sen ihmisistä ja alueista.

Tietokirja kartoittaa Yhdysvaltain eri kansakuntien ja kulttuuripiirien historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta.

Yhdysvaltoja on kutsuttu sulatusuuniksi, jossa eri puolilta maailmaa tulevat ihmiset sulautuvat yhdeksi ja samaksi ”roduksi”, yhdysvaltalaisiksi. Tällaista yhteensulautumista ei kuitenkaan ole koskaan tapahtunut, eikä ”yhdysvaltalaista ihmistä” ole syntynyt. Yhdysvallat on yksi maa, mutta sen sisällä on monia erilaisia alueellisia kulttuureja. Jokaisella osavaltiollakin on omat erikoispiirteensä.

Vahva ideologia ja mytologia pitävät maan kuitenkin koossa. Monista erilaisuuksistaan huolimatta yhdysvaltalaiset ovat yhdessä valanneet Lännen, voittaneet intiaanit, nujertaneet natsit ja padonneet kommunismin. Monien mielestä Luoja on valinnut, sallimus määrännyt ja kohtalo kutsunut heidät tähän tehtävään.

Markku Henriksson kuljettaa lukijan varmoin ottein läpi Yhdysvaltain kulttuurialueiden ja kansakuntien kiehtovan kirjon.

VEIKKO SOMERPURO

MARKKU HENRIKSSON on Helsingin yliopiston Yhdysvaltain tutkimuksen McDonnell-Douglas-professori emeritus sekä Tampereen yliopiston Yhdysvaltain ja Kanadan tutkimuksen dosentti. Hän on ollut alusta alkaen mukana myös Turun yliopiston Pohjois-Amerikan tutkimuksen John Morton -keskuksen toiminnassa. Henrikssonin teos *Tähtilipun maa – Yhdysvaltain alueen historia* oli ehdolla Tietokirjallisuuden Finlandia-palkinnon saajaksi vuonna 2021.

www.tammi.fi

98.312

ISBN 978-952-04-4131-9

Kansi: Markko Taina

Kannen valokuva: Alvaro García / Getty Images